

Arne Naess: wybór pism

Arne Naess (ur. 1912) jest płodnym autorem. Poznanie jego dorobku napotyka jednak na trzy podstawowe przeszkody: nieznamość języków, w jakich pisze (norweski, niemiecki i angielski), rozproszenie oraz niepublikowanie tekstów. W Polsce jest w zasadzie filozofem nieznanym, na nasz język została przetłumaczona znikoma część jego artykułów, nie ukazała się żadna książka.

Tym bardziej cieszy wydanie w 2005 r. przez oficynę Springer (poprzednio Kluwer Academic Publisher) „The Selected Works of Arne Naess” (SWAN; Dzieła Wybrane) w dziesięciu tomach. Wydawca, określając Naessa jako jednego z najważniejszych filozofów XX wieku, zwraca uwagę na konieczność publikacji jego dzieł w języku angielskim ze względu na ich niedostępność. Wiele rozpraw ukazywało się w trudno dostępnych obecnie czasopismach, albo w ogóle nie były publikowane. Wielu jego książek nie tłumaczono na angielski, a już przetłumaczone nie doczekały się wznowień.

Otrzymujemy zatem narzędzie umożliwiające prześledzenie i wgląd w myślenie Naessa. Efekt końcowy poprzedziło wieloletnie, rozpoczęte w 1994 r. gromadzenie materiałów, tłumaczenie i redagowanie pod nazwą „projekt SWAN”. Istotny udział w tym projekcie obok samego Naessa mieli jego współpracownicy: Harold Glasser, Alan Drengson, Bill Devall, George Sessions i Kit Fai Naess.

Kojarzony głównie z ekofilozofią i to o charakterze radykalnym, Arne Naess jest również filozofem nauki i logikiem. Z refleksji nad fundamentami naszej wiedzy wynikła jego postawa identyfikacji z wszelkim stworzeniem. Istotny w tym względzie wpływ na niego miała „Etyka” Spinozy oraz przykład Gandhiego.

Na około trzech tysiącach stron poznajemy najistotniejsze wątki myśli Naessa. Zawartość tomów przedstawia się następująco (przybliżone polskie tłumaczenia tytułów):

- Tom I, *Interpretation and Preciseness: A Contribution to the Theory of Communication* (522 strony) – Interpretacja i precyzja: wkład w teorię komunikacji;
- Tom II, *Scepticism: Wonder and Joy of a Wandering Seeker* (174 strony) – Sceptycyzm: Radość i zachwyty wędrującego poszukiwacza;
- Tom III, *Which World Is the Real One? Inquiry into Comprehensive Systems, Cultures, and Philosophies* (172 strony) – Jaki świat jest realny? Wgląd w systemy, kultury i filozofie całościowe;
- Tom IV, *The Pluralist and Possibilist: Aspects of the Scientific Enterprise, Rich Descriptions, Abundant Choices, and Open Futures* (162 strony) – Pluralista i posybilista: aspekty pracy naukowej, bogatych opisów, wielorakich wyborów i otwartej przyszłości;
- Tom V, *Gandhi and Group Conflict: Exploration of Nonviolent Resistance, Satyagraha* (188 stron) – Gandhi i grupy konfliktu: eksploracja ruchu biernego oporu, satyagraha;
- Tom VI, *Freedom, Emotion and Self-Subsistence: The Structure of a Central Part of Spinoza's Ethics* (156 stron) – Wolność, emocje i równowaga: struktura głównej części „Etyki” Spinozy;
- Tom VII, *Communication and Argument: Elements of Applied Semantics* (120 stron) – Komunikacja i argumentowanie: elementy semantyki stosowanej;
- Tom VIII, *Common Sense, Knowledge, and Truth: Open Inquiry in a Pluralistic World, Selected Papers* (380 stron) – Zdrowy rozsądek, wiedza i prawda: wgląd w rzeczywistość pluralistyczną (wybór pism);
- Tom IX, *Reason, Democracy and Science: Understanding Among Conflicting Worldview, Selected Papers* (370 stron) – Rozum, demokracja i nauka: rozumienie pośród sprzecznych

światopoglądów (wybór pism);

- Tom X, *Deep Ecology of Wisdom: Explorations in Unities of Nature and Cultures, Selected Papers* (688 stron) – Mądrość głębokiej ekologii: badanie jedności przyrody i kultur (wybór pism).

Chociaż z punktu widzenia działacza głębokoekologicznego najbardziej interesujący jest tom X, najobszerniejszy, należy podkreślić, że pozostałe służą prezentacji całego bagażu terminologicznego i koncepcyjnego, jaki Naess zaoferował, a który legł u podstaw jego „ekozofii T”. Ukazują one myślową ewolucję z jej kamieniami milowymi, jak lektura Spinozy i Gandhiego, pobyt w Wiedniu, amerykański behawioryzm, lektura książki „Silent spring” Rachel Carson, aż wreszcie sformułowanie w 1972 r. manifestu głębokiej ekologii. Można mieć tylko nadzieję, że pewnego dnia również polski czytelnik będzie mógł skorzystać z takiego narzędzia w języku polskim. Obecnie bowiem, aby mógł to uczynić musi przejść przez dwie przeszkody: znać język angielski i podolać wysokiej cenie – dziesięć tomów kosztuje aż 1800 euro!

Albert Rubacha

„Wybór pism” można kupić w sklepie internetowym wydawnictwa Springer: springer.com